

Ahmet Rasim și ceilalți foiletoniști ai orașului

La începuturile perioadei de opresiune marcate de domnia sultanului Abdülhamit, cunoscută sub numele de „Despotism“, care a durat treizeci și trei de ani, într-o zi de la sfârșitul anilor 1880, ușa încăperii în care se afla un tânăr gazetar în vârstă de circa douăzeci și cinci de ani, care se apucase de lucru încă din zori la micul jurnal *Saadet*¹ de la Sublima Poartă, s-a deschis „pe neașteptate“, înăuntru și-a făcut apariția o persoană destul de înaltă, care purta fes roșu și „un soi de veston militar“ cu mâneci din postav roșu, iar aceasta i s-a adresat tânărului:

— Vino aici!

Tânărul gazetar s-a ridicat în picioare, înspăimântat.

— Ia-ți fesul! Umblă!

Tânărul gazetar și bărbatul în veston militar au urcat într-o trăsură care aștepta în fața porții, punându-se în mișcare. Au trecut podul fără să scoată o vorbă. Tânărul gazetar, care era scund și avea un chip plăcut, n-a cutezat să întrebe încotro se duceau decât pe la jumătatea drumului.

— La Șeful cancelariei! Mi s-a zis „du-te să-l aduci!“.

---

1. Fericirea (turc.).

Odată ajunși la Palat, tânărul gazetar a fost lăsat să aștepte puțin, iar apoi s-a văzut cu bărbatul acela supărat, mânios, cu barbă sură care stătea așezat la o masă.

— Ia vino încoace! i-a strigat bărbatul.

I-a arătat furios ziarul *Saadet*, care era deschis pe masă, și l-a întrebat:

— Ce-nseamnă asta?

Înainte ca tânărul gazetar să priceapă despre ce era vorba, a început să urle la el:

— Ar trebui să vă pisăm capu-n piuliță, trădătorilor, ingraților!

Văzând că mânia-i fusese stârnită de un poem cu refrenul „N-o să mai vină primăvara, n-o să mai vină primăvara?“, al cărui autor se stinsese din viață, tânărul gazetar a încercat să-i explice despre ce era vorba, deși îl copleșise teama.

— Ia te uită, mai și vorbește... Marș afară!
l-a admonestat Șeful cancelariei imperiale.

După ce a așteptat afară cincisprezece minute, tremurând ca varga, tânărul gazetar a fost poftit din nou înăuntru. Dar ori de câte ori deschidea gura, era potopit cu injurii și amenințări, înainte de a apuca să spună că nu el scrisese poezia.

— Destrăbălații, bastarzii, neobrăzații, mojiicii, câinii, blestemații, neam bun de spânzurat!

Dându-și seama că n-avea să apuce să deschidă gura, tânărul gazetar și-a adunat tot curajul de care era în stare, și-a scos sigiliul din buzunarul vestei și l-a pus pe masă. Când a citit numele imprimat pe el, șeful cancelariei și-a dat seama imediat că era vorba de o eroare.

— Cum te numești?

— Ahmet Rasim.

Ahmet Rasim, care avea să relateze această întâmplare peste patruzeci de ani în cartea sa intitulată *Scrittor, poet, om de litere*, ce cuprinde amintiri din viața literară, povestește amuzat, cu acel umor fin care-l caracteriza întotdeauna și cu acea poftă de viață care-l apropia incredibil de mult de amănuntele vieții, că Șeful cancelariei lui Abdülhamit, dându-și seama că la mijloc se afla o confuzie, îi spusese „ia loc, căci ești fiul meu“, după care trăsese sertarul biroului, îi făcuse semn să se ducă la el, îi dăduse cinci lire și adăugase „banii aceștia ți se cuvin, să nu spui nimănui“.

Pofta de viață, simțul umorului și plăcerea de a scrie au făcut din Ahmet Rasim unul dintre cei mai mari scriitori ai Istanbulului. Ahmet Rasim a știut să compenseze, prin optimismul, bucuria și energia sa inepuizabilă, melancolia care pusese stăpânire, ca urmare a „catastrofei“, pe romanțierul Tanpınar, pe poetul Yahya Kemal și pe

memorialistul Abdülhak Şinasi Hisar, lăsând-o cu chibzuință la o parte. Deși era interesat de istorie, deși a scris cărți inspirate de asemenea subiecte, așa cum au făcut toți scriitorii pasionați de Istanbul, n-a căutat în trecut „o epocă de aur dispărută“, căci a știut să echilibreze prin altceva sentimentul melancoliei și al pierderii. Pentru el, trecutul Istanbulului nu reprezenta un tezaur sacru în care urma să-și caute forța necesară și resursele unei voci autentice pentru a scrie mari opere în stil occidental, ci un tărâm amuzant și plăcut, la fel ca orașul, ale cărui ipostaze cotidiene îi plăcea să le urmărească, și ca locuitorii lui.

Subiectul Orient-Occident sau subiectul „schimbării civilizației“ nu-l interesa peste măsură, așa cum nu-i interesa nici pe istanbulezi, preocupați de necazurile vieții de zi cu zi. În ceea ce-l privea, era o temă interesantă datorită occidentalizării, a practicilor excesiv de pretențioase, a comportamentului snobilor demni de zeflema. Scrisese în tinerețe romane și poeme cu veleități literare, iar când se vădise că nu avea succes, rămăsese cu un anumit scepticism, cu un umor, cu un cinism subtil la adresa a tot ceea ce era artificial și pretențios. Plăcerea cu care lua în derâdere diversele stiluri de recitare ale snobilor poeți istanbulezi care-i imitau pe parnasienii sau pe decadenții francezi, obiceiul acestora de a-i opri pe trecători și de a le recita poeme, iscusința cu care aduceau imediat vorba despre cariera sau poeziile lor ne fac să simțim neîntârziat distanța pe care o așeza Ahmet Rasim între propria-i persoană și cultura elitelor occidentalizante, ai căror reprezentanți fuseseră inițial funcționari ai Sublimei Porți, la fel ca el.

Dar aspectul definitiv al vocii și al manierei de expresie a lui Ahmet Rasim decurgea din

faptul că era un gazetar, un foiletonist – *feuilletoniste*, potrivit termenului utilizat în Franța pe vremea aceea – care se întreținea din scris. Cum politica, ce nu-i stârnea prea mari emoții, lăsând la o parte furiile și atașamentele de moment, era un subiect primejdios și cu neputință de abordat, date fiind represaliile statului și cenzura (povestea amuzat cât de aerisite rămâneau, uneori, coloanele de ziar, după ce se tot tăia câte ceva pe ici, pe colo), s-a consacrat cu toată forța de care era capabil observării entuziaste, nesățioase a orașului în care trăia. („Dacă nu reușești să-ți găsești un subiect din pricina interdicțiilor și a îngustimii zonei politicului, abordează problemele municipalității și viața orașului, pentru că acestea sunt citite întotdeauna!” Acesta este sfatul unui foiletonist istanbulez care avea în urmă treizeci de ani de activitate.)

Prin urmare, Ahmet Rasim a scris neconținut, vreme de o jumătate de secol, despre tot ceea ce privea Istanbulul, de la soiurile de bețivi la vânzătorii stradali din cartierele de la periferie, de la băcani la saltimbanci, de la muzicanți la cerșetori, de la splendoarea cartierelor de pe Bosfor la cârciumi, de la știrile cotidiene la piețe, de la locurile de distracție, pajiști și parcuri la piețe și târguri, de la frumusețile fiecărui anotimp în parte la gloate, de la bătăile cu bulgări de zăpadă și săniuș la istoria presei, de la bârfe la meniurile restaurantelor. Se dădea în vânt după liste, după clasificări și avea o minte înclinată către descoperirea diferențelor dintre temperamente, personalități, particularități. Simțea același entuziasm față de occidentalizare, față de diversitatea orașului care aducea cu sine, zi de zi, o altă noutate, o altă ciudățenie, un alt dezastru sau o altă aberație, date fiind capriciile migrațiilor și ale istoriei, ca un botanist confruntat cu varietatea și bogăția plantelor dintr-o

pădure. Îi sfătuia mereu pe tinerii scriitori să aibă „întotdeauna un caiet de însemnări asupra lor“ când colindau orașul.

Ahmet Rasim a reunit cele mai frumoase dintre aceste articole, scrise în ritm susținut, între anii 1895-1903, într-un volum intitulat *Scrisori despre oraș*. Deprinderea de a așterne pe hârtie nemulțumirile legate de municipalitate, pe care o urmărea în calitate sa de „foiletonist al orașului“, așa cum se autointitulase cu ironia lui dintotdeauna, de a-și nota observațiile legate de viața de zi cu zi, de a lua pulsul așezării își avea, de fapt, obârșia tocmai în anii 1860, când literatura și ziarele franceze reprezentau o pildă în această privință. Namık Kemal¹, care era înrâurit nu doar de piesele de teatru și de poemele lui

---

1. Scriitor, gazetar, istoric și reformator social (1840-1888), exponent al „perioadei Reformelor“ (Tanzimat), care s-a ilustrat prin implicarea în mișcările reformiste din Imperiul Otoman, dar și prin poziția naționalistă, pe fondul dezbaterilor privitoare la viitorul acestuia.